

Izkušnje doživetega (2)

V nadaljevanju svojega pisanja bom govorila tudi o izjavi, ki sem jo zapisala v članku

Zamižite na eno oko...ne, raje na obe očesi (glej Kamniški občan, 1999, št. 10 in polemike v št. 11 in 12).

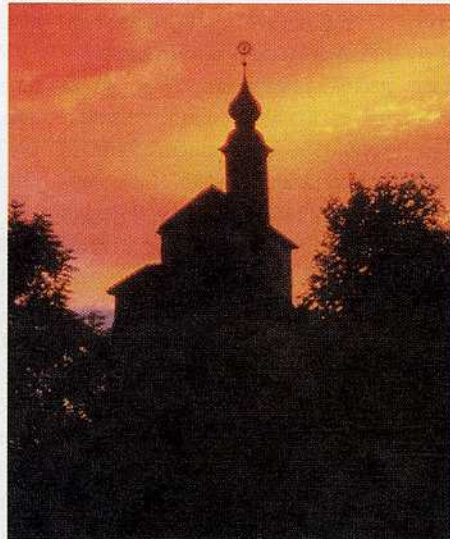
V knjigi *70 let PGD* (Prostovoljno gasilsko društvo) *Kamniška Bistrica*, gradivo zbral in napisal Alojzij Konda, je v poglavju *Gasilska organizacija med okupacijo* na str. 50 zapisano, da je bil po okupaciji med prvimi aretirani Vinko Bernot iz Spodnjih Stranj, za njim pa še župnik Janez Langerholc in drugi. Ko sem to prebrala, sem si postavila vprašanje, zakaj je poleg župnika Langerholca imensko naveden samo Vinko Bernot. Spomnila pa sem se tudi dogodka iz leta 1942. Zato sem se poleg številnih nepravilno in netočno predstavljenih dogodkov in podatkov iz medvojnega obdobja na kamniškobistriškem območju v navedenem poglavju odzvala tudi na omenjeno navedbo. V članku, ki sem ga že omenila, sem zapisala naslednje: "Ali je podatek, da

so Nemci Vinka Bernota aretirali, naveden na podlagi kakih dokazil ali na podlagi čisto določenih ustnih virov? Po zanesljivih informacijah tukaj navajam, da se je Vinko Bernot v začetku decembra 1942 v Beljaku (Avstrija) kot urejen civilni gospod sešel na nekajurnem pogovoru s svojo mamo Ano Bernot pri sorodnici ali znanki." Ker me je v zvezi s to mojo izjavo več znancev oziroma bralcev članka vprašalo, od kod mi taka informacija, bom v pojasnitev in razjasnitev tega dogodka navedla nekaj doživetij in spoznanj.

Brez družinske pokojnine

Med okupacijo so Nemci več družin iz širšega kamniškobistriškega območja, katerih odrasli moški člani so bili v partizanih, izselili na Bavarsko. Med njimi so bili tudi sošolci mojega starejšega brata Franka, ki je že pokojni, in moji ter najina prijateljica Vera, s katero sem si tudi dopisovala. Tako smo izvedeli, da jih je mogoče obiskati. Z bratom sva nagovorila očeta in mamo, da bi to uresničili. Starši so se z najino

zamisljivo in željo strinjali. Nastal pa je problem, kdo naj naju spremlja. Oče zaradi službe in mama, ki je pričakovala šestega otroka, nista mogla zdoma. Ko so starši to družinsko zamisel omenili Ani Bernot, mami Vinka Bernota, ki je med izseljenimi imela tudi svojo prijateljico, Verino mamo, je bila takoj pripravljena, da gre z nama. Določili so december, mesec praznikov, in začele so se priprave. Mama je spekla nekaj dobrot. Prispevali pa so jih tudi sorodniki izseljenih družin. Zbrali so tudi nekaj oblačil.

Predem nadaljujem z našim potovanjem na Bavarsko, naj omenim, da so bili leta 1953, ko si je mama še z zadnjimi močmi in upi prizadevala za rehabilitacijo svojega moža Franca in za vnovično pridobitev družinske pokojnine, nekateri člani teh družin, ki smo jih obiskali, in še nekateri domačini pripravljeni pričati na Vrhovnem sodišču LRS v Ljubljani v prid moji mami in pokojnemu očetu. Ali je do njihovega pričanja prišlo, ne vem. Iz dokumentacije, ki jo imam na voljo, to ni razvidno. Žal pa so tudi tokrat, zadnjikrat, prevladali lažni in izmišljeni argumenti, ki so dokončno zapečatili mamino sedemletno prizadevanje za rehabilitacijo našega očeta in pridobitev družinske pokojnine (glej članek *Čas, ki mi ne da miru*).

Pot v Celovec...

Na pot na Bavarsko smo se torej odpravili z vlakom v začetku decembra 1942 – točnega datuma se ne spominjam. Ko smo se približevali Beljaku, je mene in brata gospa Ana postavila pred dejstvo, da se bomo tam za nekaj ur ustavi-

li. Ko so doma pripravljali načrt za naše potovanje, tega postanka niso omenjali. Tako smo v Beljaku izstopili, dali prtljago v garderobo in se napotili malo ven iz mesta v neko vilo. Tam nas je ljubzenivo sprejela gospa v "jesenskih" letih. Bila naj bi znanka ali sorodnica gospe Ane. Bilo je objemanja, poljubljanja in pogovora – seveda v nemščini. Z bratom sva sicer znala nekaj nemško, a ne toliko, da bi lahko sledila pogovoru, kar je gospa Ana tudi dobro vedela. Nato je v sobo stopil sin gospe Ane Vinko Bernot v civilu, a se niti pri prihodu niti ob odhodu ni zmenil za naju. Po daljšem pogovoru sta se mama in sin poslovila. Gospa Ana o svojem sinu z nama ni spregovorila niti besede. Spominjam se, da me je vse to, čeprav sem bila še otrok, presenetilo, zmedlo. Tega srečanja osebno nikoli nisem omenila ne očetu in ne mami. Zato sem imela nekatere zadržke. Staršev nisem hotela vznemirjati, ker sem vedela, da imajo o sinu gospe Ane povsem drugačne informacije.

...in München

Nato smo mi trije nadaljevali vožnjo proti Münchnu. Ko smo v poznih večernih urah prispeli v mesto, se je oglasila sirena – znak za nevarnost. Nastala je prava zmeda. Vse je hitelo v zaklonišča in nobenega postreška ni bilo na razpolago. Mi pa z dvema velikima kovčkoma, ki sta bila večja od naju. Ker ju nismo mogli nositi, smo ju pustili prosto drseti po gladki površini ob stopnicah v zaklonišče. Na srečo se nista razletela. Tudi zračnega napada ni bilo – kar dobro smo jo odnesli. Zato se je vse kmalu normaliziralo in nadaljevali smo pot. Proti jutru smo končno došli v začasni dom svojih prijateljev in znancev. Snidenje je bilo pristrčno in veselo. Pri njih smo ostali dva ali tri dni. Veliko smo si imeli povedati. Nato je prišel čas slovesa. Bilo nam je težko – mi smo odhajali domov, oni pa so morali ostati na tujem. Zagotovo nas je tedaj prežemala ena sama misel: se bomo sploh še kdaj videli? Ni bilo slutiti, da bi se vojna kmalu končala. Kaj vse se je od tedaj in do konca vojne in tudi po njej človeštvu in sve-

tu še dogodilo! Naši prijatelji in znanci so se po končani vojni živi srečno vrnili domov. Za nekatere pa so bila spoznanja po vrnitvi tudi boleča – vojna jim je vzela njihove najbližje.

Dr. Puclju v zahvalo

Naše vračanje domov je potekalo brez težav. Ko pa smo v nočnih urah v snegu pešali iz Kamnika domov v Stranje, je iz stranske smeri pripeljal rešilni avtomobil. Gospa Ana je dejala: "Otroka, molita za mamo." Še danes se sprašujem, kako je Ana vedela, da je "rešilec" peljal našo mamo. Ko sva z bratom prišla domov, mame ni bilo doma. Prišel je "njen čas". Porod se je tako zapletel, da so jo morali odpeljati v bolnišnico na Golnik. Nastal je problem, ali naj zdravniki rešijo mamo ali otroka. Uspešno jim je rešiti oba – dojenčka (najmlajšega brata Janeza) in mamo. Bilo je 10. decembra 1942. Tisti dan je bil za našo družino srečen dan. Porod pa

Štajerske so Nemci slovenske duhovnike razen redkih izjem zaprli ali izselili. Na okupirano ozemlje so proti koncu leta 1941 začeli prihajati nemški duhovniki. V Kamnik je prišel Konstantin Hauschel. Poleg poslanstva, ki ga je opravljal kot župnik v Kamniku, je obiskoval tudi številne bolj ali manj oddaljene okoliske župnije. Da je dosegel vse te kraje, je uporabljal motorno kolo. V župnijah, ki so mu bile zaupane, je združeval vernike pri maši, skupni molitvi in pri drugih verskih obredih. Duhovnih misli in besede tolažbe pa jim ni mogel dajati, ker slovensko ni smel govoriti – na začetku najbrž niti ni znal, nemško pa verjetno ni hotel. Da se je izognil težavam in neprijetnostim pri nemški oblasti, je pri vseh cerkvenih obredih uporabljal latinščino.

Ko je nemški duhovnik Valentin Stückler leta 1941 odhajal v Mežiško dolino, kamor ga je tako kot župnika Hauschla v Kamnik poslal

pastirsko delovanje je bilo obsežno, zahtevno in izpostavljeno. Bil je tudi pod stalnim nadzorom tako Nemcev kot partizanov, a je vzdržal vse do konca vojne in še nekaj mesecev po osvoboditvi. Nato pa je nenadoma odšel, in to menda z grenkim priokusom. Pot ga je vodila nazaj na Koroško v Avstrijo. Kje je potem živel in deloval, mi žal ni znano. Mogoče pa je tako hotela usoda?! Če bi pri svojem dušnopastirskem delovanju v Kamniku še vztrajal, bi se mu lahko dogodilo isto kot župniku Stücklerju v Mežiški dolini, ki ga je nova povojna oblast oktobra leta 1947 zaprla "zaradi ljudstvu sovražne dejavnosti". Ljudsko sodišče ga je za tem obsodilo na 7 let strogega zaporu s prisilnim delom. Svoje izkušnje in doživetja iz medvojne in povojnega obdobja v Mežiški dolini in o bivanju v zaporih po Jugoslaviji je župnik Valentin Stückler opisal v knjigi spominov, ki sem jo že omenila.

O verskem delovanju deklet v Kamniku in okolici med vojno, o njihovih požrtvovalnih prizadevanjih in posledično o dveh žrtvah kot tudi o pripravah na birmo, ki jih je organiziral in izpeljal župnik Hauschel v Domžalah, Kamniku in Dobu v mesecu avgustu 1944 – birmal je celovški škof dr. Andrej Rohrercher – pa govori članek Slovenske učiteljske zgodbe..., ki ga je napisal prof. dr. Marjan Smolik (glej *Zaveza*, junij 1999, št. 33, str. 47–54).

Med birmanci v Kamniku sem bila tudi jaz. Bilo nas je zelo veliko in bili smo različne starosti. Bilo je slovesno, veličastno. Ta doživljanje mi je ostal v nepozabnem spominu. Bilo je svetlo, blagodejno doživetje v tistem neusmiljenem vojnem času. Da je v vojnih razmerah tak množični verski dogodek uspel, je moralo biti župniku Hauschlu v posebno zadoščenje in zadovoljstvo. Ker se župnika Hauschla na širšem kamniškobistriškem območju verjetno le redki spominjajo, sem z nekaj besedami in navedbami obudila spomin tudi nanj. Naj sklenem svoje spominjanje z naslednjo mislijo: čas sicer spomine oddaljuje, a jih vedno znova tudi oživlja.

celovški škof dr. Andrej Rohrercher, mu je dejal v slovo: "Odpravljate se na ozemlja, kjer so velike potrebe. Storite vse, kar služi smotrom dušnega pastirstva, toda ne pozabite pri tem nikoli: nismo germanizatorji! Pojdite v božjem imenu!" (Glej Valentin Stückler, *Duhovnik med okupacijo in revolucijo. Spomini*, Celovec 1987, str. 16)

Obsojen na 7 let

Župnik Hauschel je po potrebi prihajal tudi v stranjsko župnijo. Zelo živo mi je ostal v spominu. Bil je redkobeseden, zelo blag človek in izjemen duhovnik. Njegovo dušno-

Zgornje Stranje med obema vojnama

je mamo tako izčrpal, da je verjetno zato čez tri mesece zbolela na pljučih.

Tukaj moram omeniti uglednega in požrtvovalnega zdravnika Franceta Puclja iz Kamnika. Dr. Puclj je še leta potem, ko se je mama po skoraj šestih mesecih zdravljenja na Golniku vrnila domov, skrbno bedel nad njo in zaradi varnosti tudi nad nami, petimi otroki. Dr. Puclj je že umrl. Zato naj moj hvaležni spomin nanj velja njegovi soprogi in njegovim potomcem.

Duhovnik Hauschel

Še o duhovniku Konstantinu Hauschlu. Po okupaciji Gorenjske in